

JEDINICA GRAĐE

Odredite vrstu jedinice građe koju opisujete.

- prirodoslovni objekt
- kulturni objekt
- arhivsko gradivo
- publikacija

Važno: Jedinice građe opisuju se u skladu s obilježjima jedinice građe, a ne ustanove u kojoj se opisuju (na primjer, knjige u arhivima i muzejima opisuju se kao publikacije, arhivska građa u knjižnicama i muzejima opisuju se kao arhivsko gradivo).

Odredite razinu opisa

Koristite **obvezne elemente 2.1 Razina opisa djela** i **2.2 Razina opisa pojavnog oblika** kako biste odredili razinu opisa određene vrste jedinice građe.

Elementom **2.2 Razina opisa pojavnog oblika** utvrđuje se način nastanka jedinice građe (omeđeni, neomeđeni serijski, neomeđeni integrirajući).

Odredite opisujete li omeđenu ili neomeđenu jedinicu građe

te razina zapisa za višedijelnu građu

Odredite opisujete li višedijelni pojavni oblik, cjelinu ili dio

Odredite aspekt opisa jedinice građe koju opisujete

Neke se vrste jedinica građe mogu opisati s obzirom na različite aspekte opisa, s obzirom na to opisuju li se sadržajni ili fizički dio jedinice građe ili oboje.

Važno: Uz svaki element podataka naveden u Pravilniku naznačeno je kojoj domeni odnosno kojem aspektu opisa pripada. Domene se mogu odabrati filtriranjem elemenata.

Publikacije i arhivsko gradivo

Aspektima **djelo** i **izraz** opisuju se sadržajni dio jedinice građe, aspektima **pojavni oblik** i **primjerak** opisuju se fizički dio jedinice građe.

U serijskim jedinicama građe aspekti se podudaraju.

Kulturni objekti

Kod jedinica građe čiji je sadržaj jedinstven s fizičkim oblikom (uporabni predmeti, djela likovne umjetnosti itd.) aspekti se opisa u načelu podudaraju. Za potrebe određenog informacijskog sustava, sheme podataka i sl. moguće ih je i razlučiti.

Prirodoslovni objekti

Prirodoslovni objekti nisu nastali kao posljedica djelovanja nekog agenta i nemaju intelektualnog ili umjetničkog sadržaja, stoga aspekti jedinice građe nisu primjenjivi na njihov opis.

Na prirodoslovne su objekte primjenjivi elementi podataka koji se odnose na **pojavni oblik** i **primjerak**.

JEDINICA GRAĐE SMATRA SE IDENTIFICIRANOM KAD JE IDENTIFICIRAN NAJMANJE JEDAN NJEZIN ASPEKT.

Važno: Elementi podataka za različite aspekte opisa **mogu biti dio istog zapisa** za jedinicu građe (nije potrebno izrađivati zasebne zapise za svaki aspekt opisa; na primjer u istom zapisu može biti element podatka 3.5 *Predmet* kojim se opisuje *Djelo*, 1.1 *Stvarni prikaz* kojim se opisuje *Pojavni oblik*, 2.18 *Usvojena pristupnica za izraz* kojim se opisuje *Izraz* i 2.29 *Identifikator primjerka* kojim se opisuje *Primjerak*).

Odabir elemenata za identifikaciju i opis jedinice građe

Iz ukupnog broja elemenata u Pravilniku odaberite/filtrirajte elemente podataka potrebne za opis i identifikaciju odabrane vrste jedinice građe.

(vidi: Tehničke upute za korištenje Pravilnikom, [Kako filtrirati sadržaj Pravilnika](#)).

Rezultat filtriranja je opširan. Među filtriranim elementima morate sami odrediti koji su vam elementi potrebni u zapisu (s obzirom na vrstu jedinice građe koju opisujete, ustanovu, potrebe korisnika itd.)

Važno: slijedite odredbe Pravilnika o obveznosti elemenata (mora biti zadovoljena minimalna razina opisa), vidi A 9.

Za postupanje s pojedinačnim elementima i odredbama vidi: [Opće smjernice - Elementi i odredbe](#)

Odabrani elementi podataka mogu se u zapisu navoditi na tri načina:

- **prepisivati** s jedinice građe (jedinica građe opisuje samu sebe),
- **bilježiti** u nadziranom standardiziranom obliku (mogu se preuzimati iz nadziranih rječnika ili oblikovati prema određenim pravilima Pravilnika KAM)
- navoditi u obliku **slobodno oblikovanog teksta** u napomenama

Elementi koji se prepisuju s jedinice građe

Odaberite elemente podataka kojima ćete opisati odabranu jedinicu građe onako kako ona opisuje samu sebe.

Poglavlje 1 Stvarni prikaz sadrži elemente koji se prepisuju (preuzimaju) s jedinice građe, ali se takvi elementi nalaze i u nekim drugim poglavljima. Zbog toga je potrebno slijediti odredbe o izvorima

podataka i načinu navođenja svakog pojedinačnih elementa (na primjer element 2.22 *Identifikator pojavnog oblika* navodi se onako kako se javlja u izvoru podataka).

Podaci se prepisuju doslovno onako kako su navedeni na jedinici građe, uključujući simbole, kratice, interpunkciju, razmake među inicijalima, brojke itd.

Za iznimke je potrebno slijediti odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa.

Podaci koji se u izvorima podataka javljaju na pismu različitom od latinice transliteriraju se u skladu s utvrđenom transliteracijskom shemom (vidi Dodatak C).

Izvor podataka za ove elemente je **cijela jedinica građe**, bez obzira na kojem se mjestu na jedinici građe podatak nalazi.

Elementi koji se preuzimaju (prepisuju) s jedinice građe prvenstveno su namijenjeni opisu publikacija, ali i ostale vrste građe mogu imati elemente koje je moguće prepisati sa same građe (arhivsko gradivo, kulturni objekti).

Za vrstu građe *prirodoslovni objekt* koja se ne može opisati elementima stvarnog prikaza koriste se elementi podataka iz Poglavlja 4 *Materijalni opis jedinice građe*.

Nakon odabira elemenata:

- Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa
- Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa

Elementi koji se bilježe s obzirom na uvid u fizička obilježja i sadržaj jedinice građe

Nakon stvarnog prikaza (elemenata podataka kojima jedinica građe opisuje samu sebe, poglavlje 1) preporučuje se navesti elemente podataka koji se odnose na *fizička obilježja* jedinice građe (poglavlje 4) te elemente kojima se opisuju *sadržaj i tematika* jedinice građe (poglavlje 3).

Odaberite elemente podataka kojima ćete opisati fizička obilježja jedinice građe

Poglavlje 4 *Materijalni opis jedinice građe* obuhvaća elemente kojima se opisuju fizička obilježja jedinice građe: opseg, materijalni nositelj, dimenzije, masa, materijal, tehnika, boja, format datoteke i dr. Ovi se podaci oblikuju prema odredbama vezanim uz svaki pojedinačni element.

Nakon odabira elemenata:

- Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa
- Slijedite odredbe o izvorima podataka za svaki pojedinačni element
- Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa

Poglavlje 3 *Tematika i sadržaj jedinice građe* obuhvaća elemente podataka za sadržajnu analizu jedinice građe (tema, područje ljudskog znanja ili djelatnosti, žanrovske i stilske kategorije te

izražajna sredstva pomoću kojih je realiziran sadržaj jedinice građe): ključne riječi, predmet, područje, oblik ili žanr, jezik, pismo, ilustracije, mjerilo i dr.

Elementi podataka u ovom poglavlju mogu biti strukturirani (npr. 3.8 *Oblik ili žanr* u koji se unose nadzirani nazivi ili identifikatori) ili nestrukturirani (npr. 3.1 *Izvorni natpisi i oznake* u koji se doslovno prepisuje kraći tekstualni sadržaj jedinice građe poput natpisa, gesla, citata ili sl.).

Nakon odabira elemenata:

- Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa
- Slijedite odredbe o izvorima podataka za svaki pojedinačni element
- Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa

Elementi koji se bilježe za identifikaciju jedinice građe

Poglavlje 2 Identifikacija jedinice građe odnosi se na podatke s pomoću kojih se jedinica građe jednoznačno identificira unutar određenog sustava.

Odaberite elemente podataka kojima ćete identificirati jedinicu građe koju opisujete na OPĆOJ razini.

- Građa se može identificirati na **općoj razini** [nazivom ili vrstom](#), [oblikom sadržaja](#) i [vrstom medija](#) (Vidi: [2.3](#), [2.4](#), [2.5](#)). Za ove se elemente koriste **nadzirani nazivi** iz rječnika.

Ako opisujete publikacije, obvezno se navode elementi 2.4 Medij i 2.5 Oblik sadržaja.

Odaberite elemente podataka kojima ćete identificirati jedinicu građe koju opisujete na POJEDINAČNOJ razini

- Građa se može identificirati na **pojedinačnoj razini** [usvojenom pristupnicom](#) i/ili [identifikatorom](#).

[Usvojene pristupnice](#) su leksički izrazi razumljivi ljudima. Usvojene pristupnice za jedinicu građe sastoje se od nadziranog (tz. oblikovanog prema odredbama Pravilnika) usvojenog naslova i jednog ili više dodatnih obilježja (vidi: 2.7, 2.18, 2.23, 2.30).

[Identifikatori](#) jedinice građe mogu biti lokalni, međunarodni i trajni strojnočitljivi identifikatori (IRI). Namijenjeni su jednoznačnoj identifikaciji, a IRI-ji i automatiziranom upravljanju podacima (vidi: 2.6, 2.17, 2.22, 2.29).

Unutar istog informacijskog sustava ne smiju biti dvije ili više jedinica građe (ili agenta, mjesta i vremenskog raspona) koji se identično identificiraju.

Izvori podataka za elemente kojima se bilježi identifikacija jedinice građe su **preporučeni referentni izvori i nadzirani rječnici** (vidi [Dodatak A](#)), a ne jedinica građe.

Pojedini aspekti jedinice građe (djelo, izraz, pojavni oblik i primjerak) mogu, ali i ne moraju imati različite identifikacijske podatke (naslove, identifikatore itd.). Vidi 2 [Identifikacija jedinice građe](#).

Jedinica građe smatra se identificiranom kad je identificiran najmanje jedan njezin aspekt.

Nakon odabira elemenata:

- **Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa**
- **Slijedite odredbe o izvorima podataka za svaki pojedinačni element**
- **Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa**

Jedinica građe može se identificirati i [varijantnim pristupnicama](#). To su oni oblici pristupnica koji nisu odabrani kao usvojeni.

Navode se kad se smatra da je to značajno za korisnike.

Neki se varijantni oblici navode uvijek kad je Pravilnikom predviđeno bilježenje varijantnog oblika. Uz takve se elemente obvezno navode *Uvjeti navođenja*.

- **Slijedite odredbe o uvjetima navođenja varijantnih pristupnica**

Elementi podataka o dostupnosti i uporabi jedinice građe

Odaberite elemente podataka kojima ćete opisati dostupnost i uporabu jedinice građe.

Poglavlje 6 Dostupnost i uporaba jedinice građe pruža različite informacije za korisnike o pravnim i/ili tehničkim uvjetima uporabe jedinice građe, o uvjetima pod kojima se jedinica građe daje na uvid ili posudbu, o uvjetima pod kojima se sadržaj smije javno prikazati ili umnožiti, o publici kojoj je jedinica građe izvorno namijenjena.

Elementi podataka u ovom poglavlju mogu biti strukturirani ili u obliku slobodno oblikovanog teksta.

Nakon odabira elemenata:

- **Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa**
- **Slijedite odredbe o izvorima podataka za svaki pojedinačni element**
- **Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa**

Elementi podataka o životnom ciklusu jedinice građe

Odaberite elemente podataka kojima ćete opisati životni ciklus jedinice građe.

Poglavlje 5 Životni ciklus jedinice građe obuhvaća različite informacije za korisnike o povijesti jedinice građe koja se opisuje (povijest i povod nastanka djela ili primjerka, način nabave, nagrade, žigovi, posvete, oznake vlasništva itd.) te o radnim procesima unutar institucije u kojoj se opisuje građa (način nabave građe, restauratorski i konzervatorski zahvati, postupci zaštite itd.).

Elementi podataka u ovom poglavlju mogu biti strukturirani ili u obliku slobodno oblikovanog teksta.

Nakon odabira elemenata:

- **Slijedite odredbe o obveznosti svakog pojedinačnog elementa**
- **Slijedite odredbe o izvorima podataka za svaki pojedinačni element**
- **Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa**

Elementi podataka za napomene

Odaberite elemente podataka za napomene

U strukturi Pravilnika napomene se vezuju uz određene elemente podataka (na primjer uz element 1.1 *Stvarni prikaz* nalazi se 1.2 *Napomena o stvarnom prikazu*, uz element 3.13 *Jezik izvornika* je 3.14 *Napomena o jeziku izvornika*, u poglavlju 10 *Odnosi i napomene o odnosima među jedinicama opisa* navode se napomene vezane uz svaki odnos itd.).

Napomene nisu obvezne, ali ih se može navesti kada ne postoji strukturirani način (element) za iskazivanje nekog podatka, kada se smatra da je neki element potrebno dodatno objasniti ili kada se napomena na bilo koji način smatra značajnom za korisnike.

Radi ekonomičnosti, prema Pravilniku nije potrebno navođenje napomena za podatke koji su iskazani na strukturirani način, ali se one mogu navesti.

Pri odabiru elementa obvezno pročitajte definiciju elementa napomene i njegovu primjenjivost.

Nakon odabira elemenata:

- **Slijedite odredbe o izvoru podataka svakog pojedinačnog elementa napomene**
- **Slijedite odredbe o načinu navođenja svakog pojedinačnog elementa napomene**

Elementi podataka za odnose

Opisana jedinica građe može biti različitim odnosima povezana s drugim jedinicama građe i s drugim jedinicama opisa (agentom, mjestom, vremenskim rasponom) (vidi **A 8, Poglavlje 10 Odnosi i napomene o odnosima među jedinicama opisa** i Dodaci E, F i G).

Način navođenja odnosa:

nestrukturirano (kao napomena)

strukturirano (usvojene pristupnice, identifikatori, strojnočitljivi identifikatori (IRI)).

U nestrukturiranoj napomeni sami ćete zabilježiti slobodno oblikovan tekst napomene; prema vrsti odnosa među jedinicama građe odabirete odgovarajuću napomenu.

Strukturirani oblik navođenja odnosa podrazumijeva povezivanje dviju pristupnica, dva identifikatora ili IRI-ja tako da se navede objašnjenje njihova odnosa ili oznaka za vrstu odnosa.

Na koji ćete način zabilježiti odnose ovisi o vašem informacijskom sustavu i načinu na koji su jedinice opisa u njemu identificirane.

Pri bilježenju bilo koje vrste odnosa:

- **Slijedite odredbe o izvoru podataka o odnosu**
- **Slijedite odredbe o uvjetima navođenja odnosa**
- **Slijedite odredbe o načinu navođenja odnosa**

Odnosi među jedinicama građe

Odaberite elemente za strukturirano navođenje odnosa među jedinicama građe ili element napomene o odnosu.

Opisana jedinica građe može biti u različitim odnosima s drugim jedinicama građe (vidi **Poglavlje 10**). Radi boljeg razumijevanja i detaljnijeg granuliranja odnosa svakako koristite **Dodatak E**.

Odnosi među jedinicama građe definirani su aspektima jedinice građe; odnosima se povezuju različiti aspekti jedinice građe na sadržajnoj (*djelo, izraz*) i fizičkoj (*pojavni oblik, primjerak*) razini. Za opširniji uvid u vrste i brojnost odnosa svakako pročitajte uvod u poglavlje 10 Odnosi i napomene o odnosima među jedinicama opisa.

Nisu svi navedeni odnosi u Pravilniku obvezni (vidi A 8).

Obvezni odnosi među jedinicama građe su:

na razini sadržaja:

[odnos cjeline i dijela djela](#)

[odnos dopune djela \(za arhivsko gradivo\)](#)

[odnos promjene djela \(za serijske publikacije\)](#)

na fizičkoj razini:

[odnos cjeline i dijela pojavnog oblika](#)

[odnos reprodukcije i izvornika](#)

Obvezni odnosi navode se uvijek kad se mogu utvrditi!
--

[Odnosi jedinice građe i drugih jedinica opisa](#)

Opisana jedinica građe može biti povezana i s drugim jedinicama opisa: agentom, mjestom i vremenskim rasponom.

[Odnos jedinice građe i agenta](#)

U informacijskim sustavima knjižnica, arhiva i muzeja najčešće se bilježe odnosi između jedinica građe i agenata. Agenti mogu imati različite uloge u odnosu na jedinicu građe koje se također temelje na aspektima opisa (je li agent povezan s djelom, izrazom, pojavnim oblikom ili primjerkom koji opisujete). Različite uloge agenata navedene su u **Dodatku F**.

[Odnos djela i stvaratelja](#)

Odaberite elemente za odnos djela i stvaratelja.

Odnos djela i stvaratelja je obvezan odnos.

Odaberite ostale elemente za odnos jedinice građe i agenta.
--

Ostali odnosi nisu obvezni, ali je moguće navesti onoliko odnosa koliko procijenite da je potrebno s obzirom na vrstu institucije u kojoj radite i potrebe korisnika. Broj i vrsta odnosa jedinice građe i agenta nije formalno ograničen.

Na koji ćete način zabilježiti odnose ovisi o vašem informacijskom sustavu i načinu na koji su jedinice opisa u njemu identificirane.

Odnos jedinice građe, mjesta i vremenskog raspona

Ovi su odnosi također definirani aspektima jedinice građe; *mjesto* i *vremenski raspon* povezuju se s djelom, izrazom, pojavnim oblikom i primjerkom, tako da se na primjer navodi *uloga mjesta u odnosu djelo-mjesto*, *uloga vremenskog raspona u odnosu pojavni oblik-vremenski raspon* itd. Sve uloge navedene su u **Dodatku G.**

Ovi odnosi nisu obvezni, ali je moguće navesti onoliko odnosa koliko je potrebno s obzirom na vrstu institucije u kojoj radite i potrebe korisnika. Broj i vrsta odnosa jedinice građe i drugih jedinica opisa nije formalno ograničen.

Odaberite elemente za navođenje odnosa između jedinice građe i mjesta i/ili vremenskog raspona.